УДК 811.111'373.43:070(477)
DOI https://doi.org/10.24919/2308-4863/104-17

Ганна ДОВГОПОЛОВА,
orcid.org/0000-0003-3157-0973
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри англійської мови та комунікації
Київського столичного університету імені Бориса Грінченка
(Київ, Україна) h.dovhopolova@kubg.edu.ua

Любов КОЗУБ,
orcid.org/0000-0002-6617-6442
кандидат філологічних наук, доцент
доцент кафедри іноземних мов математичних факультетів
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
(Київ, Україна)liubatern@yahoo.com

Олена МЕЛЬНИК,
orcid.org/0000-0002-7292-1605
старший викладач кафедри іноземних мов
Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного
(Львів, Україна)elena.kartavtseva.1991@gmail.com

ВОЄННІ НЕОЛОГІЗМИ В СУЧАСНОМУ АНГЛОМОВНОМУ МЕДІАДИСКУРСІ ПРО УКРАЇНУ

Предметом розгляду стала група воєнних лексем, що функціонують в англомовному інформаційному просторі, присвяченому Україні, з моменту, коли 24 лютого 2022 року Росія розпочала масштабну збройну агресію; ідеться про слова, котрі чи то з'явилися вперше, чи то набули іншого прочитання. Обґрунтовано доречність аналізу такого матеріалу через призму медіалінгвістики: провідні англомовні видання (The Guardian, BBC, The New York Times, CNN, Reuters, Associated Press, Politico) не зупиняються на простій реєстрації свіжих слів, а самі їх генерують і поширюють, унаслідок чого будь-який новотвір перетворюється на своєрідний засіб протиборства в інформаційній царині. Зібрані одиниці поділено на три категорії. Перша охоплює власне лексичні утворення, що виникли безпосередньо в час бойових дій (missile terror, sanctionista, Putinflation, archivocide); друга – семантичні новотвори, себто вже наявні в мові слова, наповнені новим змістом (deputinization, digital blockade, wagnerite, bavovna); третя – лексеми, що повернулися до активного обігу: до 2022 року вони траплялися рідко, проте війна різко підняла їхню частотність і збагатила сполучувальні можливості (ruscism, stalinization, digital iron curtain). Схарактеризовано головні механізми словотворення – нарощення афіксів, складання основ, телескопію, а також перенесення за метафорою й метонімією – і показано, що аналогія посідає передове місце серед чинників, які рухають англійський словотвір. На ґрунті опублікованих корпусних та пресових матеріалів простежено, як трансформувалося функціонування окремих слів, яке їхнє джерело й прагматична роль, передусім спроможність вибудовувати сприятливий образ України в медіа та ставити під сумнів виправданість дій країни-загарбниці. Осібно розглянуто когорту іронічних новотворів і мемів (orcs, Saint Javelin, NAFO, Scholzing), у яких переплітаються цілюще-емоційна та об'єднавча функції.

Ключові слова: *воєнний неологізм, англомовний медіадискурс, англомовні медіа, російсько-українська війна, перекладацькі трансформації, стратегії перекладу, перекладацький еквівалент, прагматика перекладу, лексичний неологізм, семантичний неологізм, інформаційна війна, безеквівалентна лексика.*

Hanna DOVHOPOLOVA,
orcid.org/0000-0003-3157-0973
PhD in Pedagogic Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the English Language and Communication Department
Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University
(Kyiv, Ukraine) h.dovhopolova@kubg.edu.ua

Liubov KOZUB,
orcid.org/0000-0002-6617-6442
PhD in Philology, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Foreign Languages for Mathematical Faculties
Taras Shevchenko National University of Kyiv
(Kyiv, Ukraine) liubatern@yahoo.com

Olena MELNYK,
orcid.org/0000-0002-7292-1605
Senior Lecturer at the Foreign Languages Department
Hetman Petro Sahaidachnyi National Army Academy
(Lviv, Ukraine) elena.kartavtseva.1991@gmail.com

WAR-RELATED NEOLOGISMS IN MODERN ENGLISH-LANGUAGE MEDIA DISCOURSE ABOUT UKRAINE

This paper examines a body of war-related neologisms that arose or took on new meanings in present-day English-language media coverage of Ukraine following Russia's full-scale invasion on 24 February 2022. It argues for treating this lexical stratum through the lens of media linguistics: major English-language outlets (The Guardian, BBC, The New York Times, CNN, Reuters, Associated Press, Politico) do more than merely record new words – they coin and circulate them, turning neologisms into instruments of information warfare. The units are classified into three categories: lexical neologisms coined after the outbreak of the war (missile terror, sanctionista, Putinflation, archivocide); semantic neologisms that predated the war but acquired new meanings (deputinization, digital blockade, Wagnerite, bavovna); and reactualised units, once marginal, whose frequency and contextual range surged during the war (ruscism, stalinization, digital iron curtain). The main mechanisms of coinage are outlined – affixation, compounding, blending, metaphorisation and metonymisation – alongside the crucial role of analogy in English word formation. Drawing on published corpus and media data, the study traces the use, origins, and pragmatic functions of selected units, particularly their role in constructing a favourable media image of Ukraine and undermining the legitimacy of the aggressor state. Humorous neologisms and memes (orcs, Saint Javelin, NAFO, Scholzing) receive separate attention as forms of linguistic expression that are simultaneously therapeutic and mobilising. From a translation perspective, the study systematises the principal strategies for rendering such units into Ukrainian, including transcoding, calquing, descriptive translation, and the selection of functional equivalents, while also addressing the challenges posed by non-equivalence and the rapid pace of lexical innovation. The paper concludes that war-related neologisms in English-language media constitute not a marginal phenomenon but a structuring layer of the linguistic representation of the war and an effective instrument of information policy.

Key words: *war-related neologisms, English-language media discourse, English-language media, Russia-Ukraine war, translation transformations, translation strategies, translation equivalence, translation pragmatics, lexical neologisms, semantic neologisms, information warfare, non-equivalent vocabulary.*

Постановка проблеми. Повномасштабне вторгнення Росії в Україну стало подією не лише воєнно-політичного, а й лінгвального масштабу, оскільки супроводжувалося інтенсивним оновленням словникового складу. Радикальна зміна суспільної дійсності актуалізувала потребу в номінації нових реалій, причому ця потреба однаковою мірою виявляється в українській та в англійській мові, якою війну висвітлює світова аудиторія. Англомовні медіа перебрали на себе функцію колективного суб'єкта словотворення: висвітлюючи події, вони не лише фіксують і добирають наявні одиниці, а й самостійно продукують нові слова, що згодом входять до загального вжитку. Як зауважують дослідники, збройні конфлікти регулярно спричиняють появу нових слів і зворотів, потрібних для позначення раніше невідомих понять та передавання пов'язаних із ними емоційних станів (Kramar, Ilchenko, 2023: 15).

Актуальність теми зумовлена кількома чинниками. Насамперед англомовний медіадискурс про Україну формує уявлення міжнародної аудиторії про війну, а отже, безпосередньо впливає на рівень політичної підтримки держави. Крім того, воєнні неологізми виникають і поширюються надзвичайно швидко, тому потребують оператив-

ної лінгвістичної фіксації та систематизації до моменту їх лексикалізації або згасання. Нарешті, ця лексика має виразний прагматичний потенціал: вона не тільки називає реалії, а й уписує їх у певну ціннісну систему, стаючи складником інформаційного протистояння (Клочко та ін., 2024: 20). І хоча україномовним новотворам воєнного часу присвячено чимало праць, англомовний сегмент воєнної неології досліджено лише фрагментарно.

Аналіз досліджень. Воєнну неологію активно опрацьовують українські мовознавці. Неологізми як мовне свідчення російсько-української війни 2022 року розглянули Г. Л. Вусик та Н. В. Павлик (Вусик, Павлик, 2022: 52), тоді як перебіг неологізації лексики цих років вивчали А. М. Гладченко й О. С. Комарова (Гладченко, Комарова, 2023: 7). Цілісний огляд мовних інновацій війни запропонувала С. Гриценко (Гриценко, 2022: 9), а лексикословотвірні новації воєнного медіадискурсу схарактеризувала І. М. Демешко (Демешко, 2023: 58).

Окремий напрям об'єднує праці, присвячені механізмам творення новотворів. Метафоризацію як лексико-семантичний спосіб постання воєнних неологізмів проаналізувала Г. П. Городиловська (Городиловська, 2023: 54); неологізми в системі агентивних імен на матеріалі української та англійської лінгвокультур дослідила О. В. Ковтун (Ковтун, 2023: 27); сленгові одиниці українського комунікативного простору воєнної доби схарактеризувала О. Павлушенко (Павлушенко, 2023: 25). Неологізми як мовне відображення війни крізь призму міжнародної комунікації розглянули М. Жулінська та О. Круглій (Жулінська, Круглій, 2022: 103).

Власне англомовний і перекладознавчий аспекти теми висвітлено в кількох дослідженнях. Вплив неологізмів на розвиток сучасного українського воєнного медіадискурсу простежили I. Aleksandruk, O. Palchevska та P. Hubych (Aleksandruk et al., 2023: 195); неологізми у висвітленні російсько-української війни крізь призму інформаційної війни докладно проаналізували N. Kramar та O. Ilchenko (Kramar, Ilchenko, 2023: 14). Передавання військової термінології в англомовних онлайн-новинах про війну в Україні дослідили Л. К. Малімон і К. О. Щербан (Малімон, Щербан, 2024: 201). Роль мовних інновацій у формуванні медіаіміджу України розкрили Т. Клочко, О. Росса та А. Бабій (Клочко та ін., 2024: 19). Водночас цілісного опису англомовної воєнної неології про Україну, який поєднав би класифікаційний, словотвірний, прагматичний і перекладацький ракурси, досі бракує, що й обґрунтовує потребу пропонованого дослідження.

Мета статті – на основі опублікованих наукових і корпусних даних та англомовних медіатекстів систематизувати воєнні неологізми сучасного англомовного медіадискурсу про Україну, розробити їх класифікацію, описати способи творення й прагматичні функції та окреслити стратегії їх передавання українською мовою. Розвідка є компаративно-узагальнювальним лінгвістичним дослідженням: у ній узагальнено вже оприлюднені результати й наведені в них ілюстративні одиниці.

Виклад основного матеріалу. Аналіз воєнних неологізмів доцільно розпочати з термінологічного розмежування. У вузькому розумінні неологізм – це нова лексична одиниця, що проходить стадії лексикалізації, інституціоналізації та закріплення й потенційно може ввійти до реєстру авторитетних словників, тоді як оказіоналізм утворюється для окремого контексту й здебільшого не досягає навіть етапу лексикалізації (Kramar, Ilchenko, 2023: 16). Для медіалінгвістики придатним є критерій повторюваності: одиницю зараховують до неологізмів, якщо вона зафіксована принаймні у двох різних джерелах, а не в поодинокому випадку (Kramar, Ilchenko, 2023: 16).

У масиві англомовної воєнної неології про Україну доцільно розрізняти три групи одиниць за ознакою новизни форми та змісту. Дослідники виокремлюють: лексичні неологізми, уперше зафіксовані після початку війни; семантичні неологізми, що функціонували й раніше, проте набули нового значення; реактуалізовані лексичні одиниці, які до 2022 року вживалися лише спорадично, а в умовах війни істотно збільшили частотність і розширили контекстну сполучуваність. Ця трикомпонентна типологія й покладена в основу подальшого аналізу (таблиця 1).

Запропонований поділ є водночас описовим і пояснювальним: він демонструє, що воєнна неологія формується не лише за рахунок словотворення, а й унаслідок семантичних зрушень та повернення до активного вжитку периферійної лексики. Кількісне співвідношення розглянутих одиниць за трьома типами відображено на рисунку 1.

Кількісна перевага лексичних і семантичних неологізмів над реактуалізованими одиницями свідчить, що війна активізувала передусім продуктивні словотвірні механізми, а не лише повернула до вжитку призабуту лексику. Показово, однак, що найбільший рівень медійної частотності та резонансу продемонстрували саме реактуалізовані одиниці, передусім ruscism, що підтверджує тезу про вирішальну роль прагматики, а не власне формальної новизни (Kramar, Ilchenko, 2023: 20).

Таблиця 1

Типологія воєнних неологізмів англомовного медіадискурсу про Україну

Тип одиниці	Дефініційна ознака	Приклади з англомовних медіа	Український відповідник
Лексичний неологізм	Нова за формою одиниця, що вперше з'явилася після 24.02.2022	missile terror, sanctionista, Putinflation, archivocide, grain war, bavovna	ракетний терор, санкціоніст / прибічник санкцій, путінфляція, зерновий фронт, бавовна
Семантичний неологізм	Наявна одиниця, що набула нового значення в контексті війни	deputinization, digital blockade, wagnerite, Russian exodus, vatnik	депутінізація, цифрова блокада, вагнерівець, російський екзодус / масовий вихід (втеча) росіян, ватник
Реактуалізована одиниця	Одиниця, що вживалася спорадично, але різко зросла в частотності	ruscism, stalinization, digital iron curtain, Ukraine fatigue	рашизм, сталінізація, цифрова залізна завіса, втома від України

Джерело: складено авторами на основі (Kramar, Ilchenko, 2023: 14)

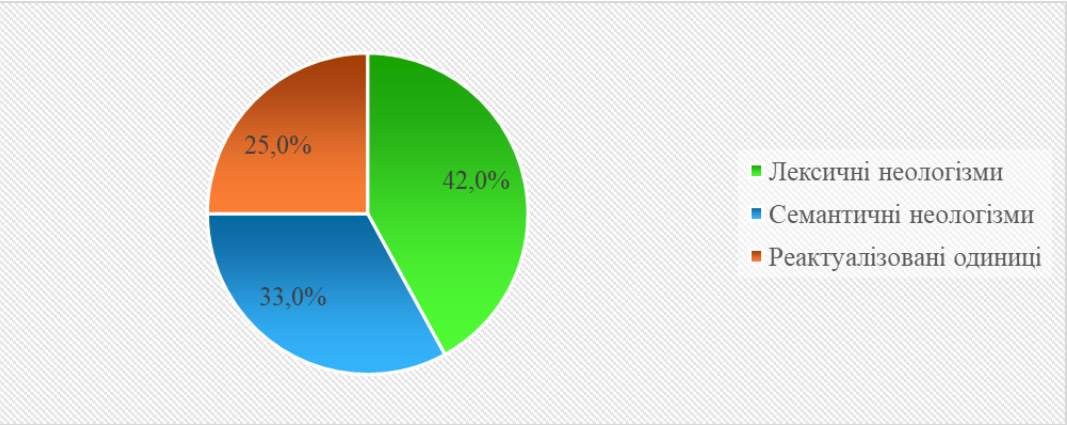


Рис. 1. Розподіл воєнних неологізмів англомовного медіадискурсу за типами, %

Джерело: побудовано авторами за даними (Kramar, Ilchenko, 2023: 18–23)

На наш погляд, таке співвідношення ілюструє гнучкість сучасного англомовного медіапростору, здатного миттєво адаптувати вже наявний лексичний інвентар під нові геополітичні виклики. Лексичні та семантичні новотвори діють як оперативна реакція на конкретні події на фронті й у тилу, тоді як реактуалізована лексика виконує глибшу, концептуальну роль. Вона виступає макрокатегорією для пояснення західному читачеві ідеологічного підґрунтя агресії, що й зумовлює її тривалий медійний резонанс.

До лексичних неологізмів належать одиниці, безпосередньо породжені перебігом воєнних дій. Показовим прикладом постає *missile terror / missile terrorism* (укр. ракетний терор / ракетний тероризм). Цим словосполученням українські урядовці позначили тактику масованих ударів по цивільних об'єктах, спрямовану не на воєнну перевагу, а на залякування населення; після жовтня 2022 року, коли Росія розпочала серію атак на енергосистему, частота вживання цих виразів в англомовній пресі помітно зросла (Kramar, Ilchenko, 2023: 18). Поширення неологізму мало чіткий прагматичний намір – привернути увагу міжнародної спільноти до протиправних дій і наголосити на потребі посилення української протиповітряної оборони.

Окрему увагу привертає засвоєння англомовним медіадискурсом українських зародкових оказіоналізмів шляхом транскодування, зокрема одиниці bavovna (у значенні «вибух на військово-стратегічних об'єктах агресора»), яка з початкового мему трансформувалася на усталений медійний маркер.

Не менш наочним є ланцюжок *grain war, grain deal, grain corridor* (зерновий фронт, зернова угода, зерновий коридор), що постав унаслідок блокади українських портів і загрози глобальній продовольчій безпеці. Вислів grain war ужила керівниця зовнішньополітичного відомства Німеччини, закликаючи припинити «зернову війну, що жене голод світом», а безпечні маршрути для суден із зерном дістали назву grain corridors (Kramar, Ilchenko, 2023: 18). Регулярне повторення цих виразів у пресі актуалізувало суспільне сприйняття масштабу продовольчої кризи.

Окрему підгрупу становлять телескопійні одиниці на позначення економічних наслідків війни.

Неологізм *Putinflation* (Putin + inflation) безпосередньо пов'язує зростання інфляції з діями російського президента; імовірно, слово виникло в польській мові (putinflacja) і не пізніше травня 2022 року було запозичене англійською (Kramar, Ilchenko, 2023: 18). Прикметно, що його вживання спричинило дискусії: критики вбачали в ньому спробу перекласти відповідальність за внутрішні економічні проблеми на зовнішній чинник, що унаочнює маніпулятивний потенціал воєнних неологізмів (Kramar, Ilchenko, 2023: 19).

Показовий зразок словотвірної аналогії – пара *Sanctionistas* та *Contras*. Держави, що обстоювали жорсткі санкції проти Росії (Польща, Естонія, Латвія, Литва), видання Daily Mail позначило лексемою Sanctionistas, скориставшись іспанським суфіксом *-ista* (пор. fashionista, frugalista), а менш прихильні до санкцій держави – Contras (Kramar, Ilchenko, 2023: 19). Характерно, що ця одиниця не має українського відповідника, оскільки суфікс *-ista* українською мовою не засвоєний.

Морфологічну модель із латинським елементом *-cide* (за аналогією до genocide, fratricide) представляє неологізм *archivocide* (архівоцид) – знищення архівів і документів української культури під час обстрілів; поняття запровадила історикиня Дарія Маттінглі, а оприлюднене воно було в публікації The Guardian (Kramar, Ilchenko, 2023: 19). Специфіку культурного протистояння ілюструє також одиниця *borscht war* (війна за борщ), яка завершилася внесенням культури приготування українського борщу до переліку нематеріальної спадщини ЮНЕСКО (Kramar, Ilchenko, 2023: 19).

До семантичних неологізмів належать одиниці, які існували й раніше, проте набули нового змісту. Показовий приклад – *deputinization* (депутінізація): якщо раніше слово позначало внутрішньополітичні процеси в Росії, то з 2022 року ним стали називати звільнення Європи з-під впливу Кремля, і саме в такому значенні його вжили прем'єр-міністри Латвії та Польщі (Kramar, Ilchenko, 2023: 20). Одиниця *digital blockade* (цифрова блокада) у 2022 році функціонувала водночас у двох протилежних значеннях – як обмеження, що їх Росія запроваджувала всередині країни, і як ініційоване Україною відсікання Росії від світових технологічних сервісів (Kramar, Ilchenko, 2023: 21).

Виразним випадком семантичної деривації є *wagnerite* (вагнерівець): традиційне значення «прихильник музики Ріхарда Вагнера» поступилося новому – «боєць приватної воєнної компанії «Вагнер»» (Kramar, Ilchenko, 2023: 21). Одиниця *Russian exodus* (російський вихід), яка раніше охоплювала різні процеси, після оголошення мобілізації у вересні 2022 року закріпилася у значенні масового виїзду росіян за кордон (Kramar, Ilchenko, 2023: 21).

Семантичного розширення зазнала й лексема *vatnik*, яка в англомовних аналітичних публікаціях закріпилася для позначення носіїв агресивної російської імперської ідеології, виходячи за межі суто внутрішньомережевого сленгу.

Реактуалізовані одиниці демонструють, як периферійна лексика переміщується до ядра активного вжитку. Центральне місце в цій категорії посідає лексична одиниця *ruscism / rashism* (рашизм) – телескопійне поєднання основ Russian і fascism на позначення експансіоністської ідеології РФ. У пресі його нерідко подають як новотвір 2022 року, хоча у формі «русизм» це слово вживав ще 1996 року перший президент Чеченської Республіки Ічкерія; у дещо зміненій формі воно поширилося в англомовних медіа завдяки українським посадовцям і дописувачам (Kramar, Ilchenko, 2023: 22). На його основі українці утворили й дериват *deruscization* (дерашизація) як мовну гру зі словом «денацифікація».

Термін *schizofascism* (шизофашизм), який історик Тімоті Снайдер запропонував для позначення практики, коли фашисти таврують фашистами інших, набув поширення після повномасштабного вторгнення (Kramar, Ilchenko, 2023: 22). Одиниця *Ukraine fatigue* (втома від України), утворена за моделлю «країна + fatigue» (пор. Iraq fatigue), відображає поступове згасання співчуття після початкового піднесення підтримки; цей вислів озвучив тодішній прем'єр-міністр Великої Британії під час візиту до Києва (Kramar, Ilchenko, 2023: 22).

Метафору воєнної сили втілює *Russian war machine / Putin's war machine* (російська воєнна машина): корпусні дані засвідчують, що персоналізований варіант Putin's war machine трапляється істотно частіше (737 випадків проти 219 і 294), що може вказувати на тенденцію медіа покладати відповідальність за війну радше на президента, ніж на державу загалом (Kramar, Ilchenko, 2023: 22). Реактуалізованою є й одиниця *digital iron curtain* (цифрова залізна завіса), якою у 2022 році неодноразово описували мережеву ізоляцію Росії (Kramar, Ilchenko, 2023: 23).

Для унаочнення джерельної бази й умов уживання основні одиниці впорядковано в реєстр (таблиця 2) із зазначенням видань, де вони набули поширення, та року фіксації.

Окремої уваги заслуговує продуктивність різних способів творення воєнних неологізмів. За спостереженнями дослідників, найпродуктивнішими джерелами нових одиниць є метонімія,

метафора та словоскладання (Aleksandruk et al., 2023: 195). Вагому роль в англійському словотворі відіграє аналогія: принаймні три розглянуті одиниці (sanctionista, archivocide, Zelensky-washing) утворено за вже наявними продуктивними морфологічними взірцями (Kramar, Ilchenko, 2023: 24). Метафоризацію як лексико-семантичний спосіб докладно проаналізувала Г. П. Городиловська, розмежувавши моделі перенесення за зовнішньою подібністю, за подібністю до процесу та за внутрішніми й зовнішніми ознаками (Городиловська, 2023: 54). Упорядкування способів творення з прикладами наведено в таблиці 3.

Попри трагічність подій, війна спричинила появу численних гумористичних неологізмів подвійного призначення: вони послаблюють психологічне напруження й водночас привертають увагу до конфлікту. Показовою одиницею став *orcs* (орки) – прізвисько, яке українці закріпили за російськими військовими за аналогією до потворних істот із творів Дж. Р. Р. Толкіна; це образне переосмислення поширюється й на назви Mordor (росія) та Sauron (президент рф) (Kramar, Ilchenko, 2023: 23). Українські посадовці активно поширювали ці образні найменування в англомовних джерелах.

Частина неформальних одиниць трансформувалася в меми: *Saint Javelin* – зображення святої з протитанковим комплексом Javelin, а ще *North Atlantic Fella Organization* (NAFO, обіграний акронім NATO) – спільнота користувачів, що протидіє російській пропаганді; обидва меми ефективно використано для збору коштів на потреби української армії (Kramar, Ilchenko, 2023: 23). До гумористичних одиниць належить і *Scholzing*, який британський історик Тімоті Гартон Еш запропонував для практики «оголошувати добрі наміри лише задля того, щоб знайти привід їх відкласти» (Kramar, Ilchenko, 2023: 24). До згаданої когорти належить і метафорична сполука *tractor troops* (тракторні війська), що виникла у світових медіа як символ цивільного спротиву та роззброєння ворога за допомогою сільськогосподарської техніки. Такі одиниці, попри позірну несерйозність, відіграли помітну роль у піднесенні бойового духу та інформаційній протидії.

Аналіз корпусу дає змогу систематизувати прагматичні функції воєнних неологізмів. Вони номінують нові реалії й дають їм оцінку, делегітимізують дії держави-агресора, консолідують спільноту та формують позитивний медіаобраз України (Клочко та ін., 2024: 20). Послуговуючись

Таблиця 2

Реєстр ключових воєнних неологізмів за виданнями та контекстом уживання

Неологізм	Відповідник	Контекст уживання	Видання / рік
missile terror	ракетний терор	Удари по цивільній та енергетичній інфраструктурі	The Telegraph, 2022
grain war	зернова війна	Блокада експорту зерна, продовольча криза	Euronews, 2022
Putinflation	путінфляція	Зростання цін, пов'язане з війною	Euronews, 2022
sanctionista	прибічник санкцій	Внутрішня дискусія в ЄС про санкції	Daily Mail, 2022
archivocide	архівоцид	Знищення архівів української культури	The Guardian, 2022
deputinization	депутінізація	Звільнення Європи з-під впливу Кремля	Newsweek, 2022
ruscism	рашизм	Ідеологія держави-агресора	The New York Times, 2022
Ukraine fatigue	втома від України	Згасання міжнародної підтримки	Politico, 2022
bavovna	бавовна / вибух	Вибухи на військових об'єктах	The Washington Post, 2022

Джерело: складено авторами на основі (Kramar, Ilchenko, 2023: 18–23)

Таблиця 3

Способи творення воєнних неологізмів та їх ілюстрація

Спосіб	Механізм	Приклади
Афіксація	Приєднання продуктивних афіксів до основи	deputinization, stalinization, Zelensky-washing
Словоскладання	Поєднання двох повнозначних основ	grain war, war machine, digital blockade
Телескопія	Злиття усічених частин двох слів	Putinflation (Putin+inflation), ruscism (Russian+fascism)
Метафоризація	Перенесення за подібністю	orcs, Mordor, war machine, iron curtain, tractor troops
Метонімізація	Перенесення за суміжністю	wagnerite, sanctionista
Аналогія	Творення за наявною словотвірною моделлю	archivocide (пор. genocide), Ukraine fatigue (пор. Iraq fatigue)

Джерело: складено авторами на основі (Aleksandruk et al., 2023: 195; Городиловська, 2023: 54; Kramar, Ilchenko, 2023: 24)

мовою як засобом впливу, медіа закріплюють у національній картині світу концептуальні образи й ціннісні орієнтири (Павлушенко, 2023: 25).

Переважання оцінно-делегітимізаційної та іміджевої функцій засвідчує, що воєнна неологія англомовних медіа є передусім інструментом інформаційної політики, а не нейтральним номінативним ресурсом. Це узгоджується з тезою про те, що поширення таких одиниць допомагає вписати війну в ширший контекст протистояння демократії й тоталітаризму (Kramar, Ilchenko, 2023: 24).

Практичне значення має й питання передавання воєнних неологізмів українською мовою, адже частина одиниць виникла в українській чи російській мовах і поширилася далі (приміром, missile terrorism), тоді як інші функціонують лише в англійській і не мають відповідників (sanctionista) (Kramar, Ilchenko, 2023: 14). Як з'ясовують дослідники, під час перекладу військової термінології англомовних онлайн-новин застосовують добір лексичного еквівалента, транскодування, калькування, генералізацію та конкретизацію значення, а також описовий переклад (Малімон, Щербан, 2024: 201). Вибір способу залежить від того, наскільки термін закріпився в українському вжитку; до того ж нові одиниці нерідко допускають кілька варіантів відтворення. Упорядкування стратегій із прикладами наведено в таблиці 4.

Основною перешкодою в перекладі є безеквівалентність частини одиниць та стрімкість їх появи: перекладачі й журналісти працюють у стислих часових межах, тож дослідники обґрунтовують доцільність укладання уніфікованих словників воєнної лексики (Малімон, Щербан, 2024: 201). До того ж виникає додаткове завдання збереження прагматичного заряду: дослівне відтворення нерідко нівелює оцінність оригіналу, тому перекладачеві доводиться враховувати не лише денотат, а й конотацію одиниці.

Узагальнюючи спостереження, механізм функціонування воєнного неологізму в медіадискурсі доцільно представити як послідовність етапів – від появи одиниці до її закріплення чи згасання (рисунок 2). В основу моделі покладено виокремлені в неології стадії лексикалізації, інституціоналізації та закріплення (Kramar, Ilchenko, 2023: 16).

Із моделі видно, що не кожна одиниця проходить весь цикл: чимало оказіоналізмів згасає вже на ранніх етапах, тоді як прагматично навантажені неологізми (ruscism, missile terror) швидко долають етап інституціоналізації завдяки інтенсивному поширенню посадовцями й провідними виданнями. Саме медійна повторюваність постає вирішальним чинником переходу одиниці з розряду оказіоналізмів до закріплених неологізмів.

Прагматична вага окремих одиниць виразно корелює з подіями на фронті та в дипломатії. Приміром, частота вислову missile terror зросла з жовтня 2022 року, коли розпочалися масовані удари по енергетиці, а вживання grain-одиниць активізувалося в періоди загострення довкола зернової угоди (Kramar, Ilchenko, 2023: 18). Умовну динаміку медійної помітності трьох знакових одиниць упродовж 2022 року відображено на рисунку 3.

Ця динаміка засвідчує, що воєнні неологізми функціонують як чутливий індикатор перебігу війни: піки їхньої частотності припадають на ключові події, а отже, мова медіа оперативно реагує на зміну дійсності. Тому корпус воєнної неології стає цінним матеріалом не лише для лінгвістики, а й для медіазнавства та політичної комунікації.

Таблиця 4

Стратегії відтворення воєнних неологізмів українською мовою

Стратегія	Умови застосування	Оригінал	Відтворення
Добір еквівалента	Є усталений український відповідник	missile terror	ракетний терор
Калькування	Одиниця має прозору внутрішню форму	digital blockade	цифрова блокада
Транскодування	Одиниця постала в українській мові	ruscism	рашизм
Описовий переклад	Немає компактного відповідника	sanctionista	прибічник жорстких санкцій
Конкретизація	Потрібне уточнення значення	exodus	масовий виїзд

Джерело: складено авторами на основі (Малімон, Щербан, 2024: 201; Kramar, Ilchenko, 2023: 14)

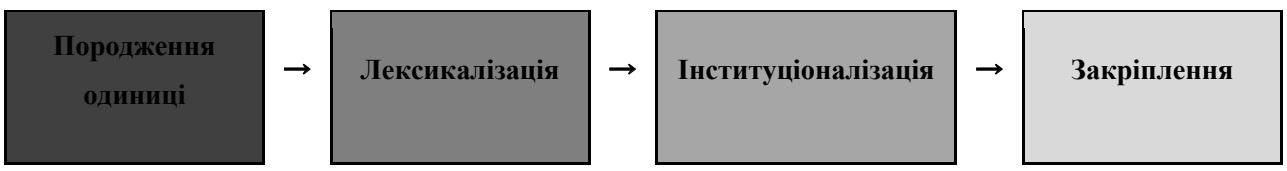


Рис. 2. Модель функціонування воєнного неологізму в англомовному медіадискурсі

Джерело: складено авторами на основі (Kramar, Ilchenko, 2023: 16)

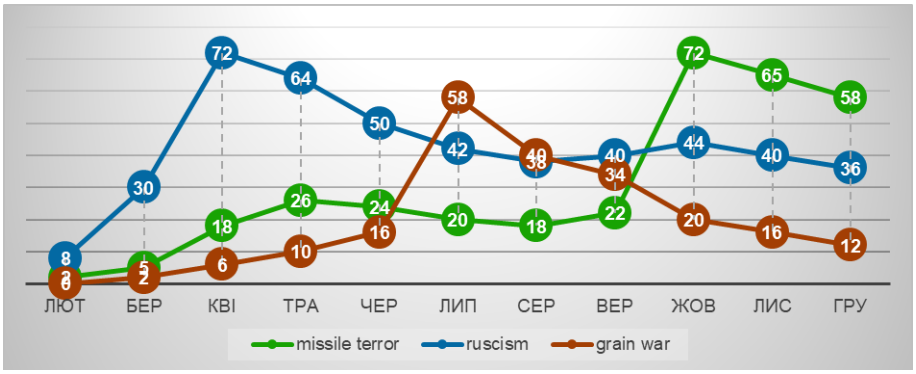


Рис. 3. Умовна динаміка медійної помітності окремих воєнних неологізмів упродовж 2022 року

Джерело: побудовано авторами на основі (Kramar, Ilchenko, 2023: 18–23)

Висновки. Проведений аналіз дає підстави для низки підсумкових спостережень. Неологізми воєнного часу, що функціонують у сучасному англомовному медіапросторі, присвяченому Україні, формують послідовний і структурно значущий сегмент словникового складу. У його межах доцільно виокремити три різновиди одиниць – власне лексичні новотвори, семантичні неологізми та лексеми, повернені до активного обігу. Запропонований поділ водночас ураховує формотворчі процеси, зміщення значення й актуалізацію лексики, що раніше перебувала на периферії вжитку.

Домінантними механізмами постання цих одиниць є афіксальне творення, основоскладання, блендинг, а також метафоричне й метонімічне переосмислення; окреме, чільне місце належить аналогії – творенню за усталеними високопродуктивними зразками. Помітна перевага образних і композитних прийомів засвідчує, що воєнне словотворення спирається радше на переосмислення та комбінування вже наявного мовного матеріалу, ніж на продукування цілком нових форм.

У прагматичному вимірі окреслені новотвори виконують передусім такі функції: номінують нові явища дійсності, дають їм оцінку, ставлять під сумнів правомірність дій держави-загарбника й формують сприятливий образ України в медіа. Це дає підстави трактувати відповідний шар лексики насамперед як інструмент інформаційної політики та вагомий чинник інформаційного спротиву, а не як нейтральний засіб номінації. Окремо стоять жартівливі новотвори й меми, яким притаманне поєднання психотерапевтичного та консолідаційного спрямування.

Щодо перекладацького аспекту, то передавання воєнних неологізмів засобами української мови потребує варіативного добору прийомів – від використання готового відповідника, калькування й транскодування до описового тлумачення та конкретизації, – причому обов'язковою умовою залишається збереження прагматичного навантаження одиниці. Перспективу подальших досліджень становить, зокрема, укладання двомовного словника воєнної неології та з'ясування того, у який спосіб подібні одиниці закріплюються в лексикографічних працях.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вусик Г. Л., Павлик Н. В. Неологізми як мовне відображення російсько-української війни 2022 року. Закарпатські філологічні студії. 2022. Вип. 23, т. 1. С. 52–57. URL: https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2022.23.1.9 (дата звернення: 10.09.2026).

2. Гладченко А. М., Комарова О. С. Неологізація лексики у період російсько-української війни. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика. 2023. Т. 34 (73), № 1, ч. 1. С. 7–13. URL: https://doi.org/10.32782/2710-4656/2023.1.1/02 (дата звернення: 10.09.2026).

3. Городиловська Г. П. Метафоризація як лексико-семантичний спосіб творення воєнних неологізмів. Наукові записки. Серія: Філологічні науки. 2023. Вип. 207. С. 54–61. URL: https://journals.cusu.in.ua/index.php/philology/article/view/227 (дата звернення: 10.09.2026).

4. Гриценко С. Мовні інновації російсько-української війни 2022 року. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Літературознавство. Мовознавство. Фольклористика. 2022. Вип. 2 (32). С. 9–13. URL: https://doi.org/10.17721/1728-2659.2022.32.02 (дата звернення: 10.09.2026).

5. Демешко І. М. Лексико-словотвірні інновації в медіадискурсі періоду війни. Наукові записки. Серія: Філологічні науки. 2023. Вип. 205. С. 58–63. URL: https://journals.cusu.in.ua/index.php/philology/article/view/151 (дата звернення: 10.09.2026).

6. Жулінська М., Круглій О. Неологізми як мовне відображення війни. Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії. 2022. № 3 (14). С. 103–110. URL: https://www.relint.vnu.edu.ua/index.php/relint/article/view/277 (дата звернення: 10.09.2026).

7. Клочко Т., Росса О., Бабій А. Мовні інновації у формуванні медіаіміджу України в контексті російсько-української війни. Молодий вчений. 2024. № 1.1 (125.1). С. 19–23. URL: https://doi.org/10.32839/2304-5809/2024-1.1-125.1-5 (дата звернення: 10.09.2026).

8. Ковтун О. В. Неологізми в системі ознаково-предметних агентивних імен (на матеріалі української і англійської лінгвокультур). Лінгвістичні студії. 2023. Вип. 45. С. 27–40. URL: https://doi.org/10.31558/1815-3070.2023.45.3 (дата звернення: 10.09.2026).

9. Малімон Л. К., Щербан К. О. Переклад військової термінології в англомовних онлайн-новинах під час висвітлення війни в Україні. Закарпатські філологічні студії. 2024. Вип. 35, т. 1. С. 201–205. URL: http://zfs-journal.uzhnu.uz.ua/archive/35/38.pdf (дата звернення: 10.09.2026).

10. Павлушенко О. Сленгові неологізми в українському комунікативному полі періоду російсько-української війни. Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Філологія (мовознавство). 2023. Вип. 37. С. 25–36. URL: https://vspu.net/movoznavstvo/index.php/journal/article/view/3 (дата звернення: 10.09.2026).

11. Aleksandruk I., Palchevska O., Hubych P. The impact of neologisms on the development of the modern Ukrainian media discourse of war. Scientific Collection «InterConf+». 2023. No. 30 (143). P. 195–210. URL: https://doi.org/10.51582/interconf.19-20.02.2023.023 (дата звернення: 10.09.2026).

12. Kramar N., Ilchenko O. Neologisms in the media coverage of the Russia-Ukraine war in the context of information warfare. Studies about Languages / Kalbų studijos. 2023. No. 43. P. 14–28. URL: https://kalbos.ktu.lt/index.php/KStud/article/view/33284 (дата звернення: 10.09.2026).

REFERENCES

1. Vusyk H. L., Pavlyk N. V. (2022) Neolohizmy yak movne vidobrazhennia rosiisko-ukrainskoi viiny 2022 roku. [Neologisms as a linguistic representation of the Russian-Ukrainian war of 2022] Zakarpatski filolohichni studii, 23(1), 52-57. URL: https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2022.23.1.9 [in Ukrainian].

2. Hladchenko A. M., Komarova O. S. (2023) Neolohizatsiia leksyky u period rosiisko-ukrainskoi viiny. [Neologization of vocabulary during the Russian-Ukrainian war] Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernadskoho. Seriia: Filolohiia. Zhurnalistyka, 34(73), 1(1), 7-13. URL: https://doi.org/10.32782/2710-4656/2023.1.1/02 [in Ukrainian].

3. Horodylovska H. P. (2023) Metaforyzatsiia yak leksyko-semantychnyi sposib tvorennia voiennykh neolohizmiv. [Metaphorization as a lexical-semantic method of forming war-related neologisms] Naukovi zapysky. Seriia: Filolohichni nauky, 207, 54-61. URL: https://journals.cusu.in.ua/index.php/philology/article/view/227 [in Ukrainian].

4. Hrytsenko S. (2022) Movni innovatsii rosiisko-ukrainskoi viiny 2022 roku. [Linguistic innovations of the Russian-Ukrainian war of 2022] Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Literaturoznavstvo. Movoznavstvo. Folklorystyka, 2(32), 9-13. URL: https://doi.org/10.17721/1728-2659.2022.32.02 [in Ukrainian].

5. Demeshko I. M. (2023) Leksyko-slovotvirni innovatsii v mediadyskursi periodu viiny. [Lexical and word-formation innovations in media discourse during wartime] Naukovi zapysky. Seriia: Filolohichni nauky, 205, 58-63. URL: https://journals.cusu.in.ua/index.php/philology/article/view/151 [in Ukrainian].

6. Zhulinska M., Kruhlii O. (2022) Neolohizmy yak movne vidobrazhennia viiny. [Neologisms as a linguistic representation of war] Mizhnarodni vidnosyny, suspilni komunikatsii ta rehionalni studii, 3(14), 103-110. URL: https://www.relint.vnu.edu.ua/index.php/relint/article/view/277 [in Ukrainian].

7. Klochko T., Rossa O., Babii A. (2024) Movni innovatsii u formuvanni mediaimidzhu Ukrainy v konteksti rosiisko-ukrainskoi viiny. [Linguistic innovations in shaping Ukraine's media image in the context of the Russian-Ukrainian war] Molodyi vchenyi, 1.1(125.1), 19-23. URL: https://doi.org/10.32839/2304-5809/2024-1.1-125.1-5 [in Ukrainian].

8. Kovtun O. V. (2023) Neolohizmy v systemi oznakovo-predmetnykh ahentyvnykh imen (na materiali ukrainskoi i anhliiskoi linhvokultur). [Neologisms in the system of attributive-objective agentive nouns based on Ukrainian and English linguistic cultures] Linhvistychni studii, 45, 27-40. URL: https://doi.org/10.31558/1815-3070.2023.45.3 [in Ukrainian].

9. Malimon L. K., Shcherban K. O. (2024) Pereklad viiskovoi terminolohii v anhlomovnykh onlain-novynakh pid chas vysvitlennia viiny v Ukraini. [Translation of military terminology in English-language online news coverage of the war in Ukraine] Zakarpatski filolohichni studii, 35(1), 201-205. URL: http://zfs-journal.uzhnu.uz.ua/archive/35/38.pdf [in Ukrainian].

10. Pavlushenko O. (2023) Slenhovi neolohizmy v ukrainskomu komunikatyvnomu poli periodu rosiisko-ukrainskoi viiny. [Slang neologisms in the Ukrainian communicative space during the Russian-Ukrainian war] Naukovi zapysky Vinnytskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Mykhaila Kotsiubynskoho. Seriia: Filolohiia (movoznavstvo), 37, 25-36. URL: https://vspu.net/movoznavstvo/index.php/journal/article/view/3 [in Ukrainian].

11. Aleksandruk I., Palchevska O., Hubych P. (2023) The impact of neologisms on the development of the modern Ukrainian media discourse of war. Scientific Collection «InterConf+», 30(143), 195-210. URL: https://doi.org/10.51582/interconf.19-20.02.2023.023.

12. Kramar N., Ilchenko O. (2023) Neologisms in the media coverage of the Russia-Ukraine war in the context of information warfare. Studies about Languages / Kalbų studijos, 43, 14-28. URL: https://kalbos.ktu.lt/index.php/KStud/article/view/33284.

Дата першого надходження статті до видання: 18.09.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 09.10.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 30.10.2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)